

Přeshraniční služby na vnitřním trhu – důležitý přínos k sociální a hospodářské soudržnosti

Studie

Shrnutí

Jednotný evropský trh nepochybně přispěl k lepším životním podmínkám a větší prosperitě v celé Evropě tím, že zaručil volný pohyb zboží, kapitálu, služeb a pracovníků mezi jednotlivými členskými státy. Tato studie se zaměřuje na poslední dva aspekty, zejména na poskytování přeshraničních služeb, v jehož rámci často dochází k tomu, že se daná osoba fyzicky přemístí do jiného členského státu. Tyto služby mohou být poskytovány v průběhu krátké cesty nebo prostřednictvím dlouhodobějšího vyslání pracovníků. Dočasné vysílání pracovníků za účelem poskytování služeb v zahraničí se řídí směrnicemi Evropské unie. Tato pravidla mají vytvořit jasný rámec pro zaručení spravedlivé hospodářské soutěže a respektování práv vyslaných pracovníků tak, aby podniky i pracovníci mohli v plné míře využívat příležitostí, které vnitřní trh přináší. Příliš striktní předpisy by však mohly ve skutečnosti působit jako tržní překážka pro podniky s nižší produktivitou práce.

Záměrem této studie je vyčíslit hodnotu přeshraničních služeb pro hospodářskou a sociální soudržnost v Evropě s cílem poukázat na možné důsledky nadměrné regulace evropského trhu se službami.

V roce 2014 bylo v Evropské unii zhruba **10,9 milionu pracovních míst** založeno na vývozu přeshraničních služeb do jiných členských států EU. Od roku 2000 se celkový počet pracovníků, kteří jsou závislí na přeshraničních službách, téměř zdvojnásobil. Zatímco celková zaměstnanost v EU vzrostla o 5,5 %, počet pracovních míst závislých na přeshraničních službách se zvýšil o 94 %, **což zjevně podpořilo růst zaměstnanosti v EU.**

Na trhu s přeshraničními službami jsou sice – v poměru k celkovému počtu pracovních sil – aktivnější menší evropské země a členské státy ve střední a východní Evropě, většina pracovních míst závislých na přeshraničních službách se však fakticky nachází ve státech EU-15. V těchto státech se nachází přibližně 74 % přeshraničních pracovních míst, přičemž nejvíce pracovníků působících v oblasti přeshraničních služeb pobývá ve Spojeném království, Německu a Francii. Toto zjištění odpovídá předchozí studii o přeshraničních službách, která vycházela z počtu přenositelných dokumentů A1. Ve více než 38 % případů, které byly prostřednictvím těchto dokumentů zaznamenány, šlo o vyslání pracovníků mezi dvěma členskými státy s vysokými mzdami. Z těchto dvou výsledků je patrné, že vývoz přeshraničních služeb představuje **významný hospodářský faktor ve všech členských státech.** V celkových číslech přináší jednotný trh se službami v EU největší prospěch Spojenému království. Brexit by mohl ohrozit 1,7 milionu pracovních míst v oblasti přeshraničních služeb.

Ačkoli byly přeshraniční služby často spojovány s činnostmi s vysokým podílem lidské práce, ze studie vyplývá, že u **pracovních míst v odvětvích služeb náročných z hlediska znalostí**, jež jsou závislá na vývozu přeshraničních služeb, **došlo k téměř stejnému nárůstu jako u činností s vysokým podílem lidské práce.** Od roku 2000 se počet pracovních míst v odvětvích služeb, jež jsou závislá na přeshraničním poskytování služeb a náročná z hlediska znalostí, zvýšil o 77 %. Na vývozu přeshraničních služeb závisí zhruba 4,2 % pracovních míst v odvětvích služeb náročných z hlediska znalostí v EU-28. Mimoto je z jednotlivých hospodářských odvětví na vývozu přeshraničních služeb

nejvíce závislé poskytování odborných, vědeckých a technických služeb. V tomto odvětví na vývozu přeshraničních služeb závisí přibližně 13,6 % pracovních míst v EU-28. To dokládá, že přeshraniční služby se neomezují jen na pracovní místa s vysokým podílem lidské práce, nýbrž že jsou velmi důležité i pro pracovní místa náročná z hlediska znalostí v odvětvích s vysokými mzdami.

Co se týče hospodářské prosperity a růstu zaměstnanosti, poukazuje studie na **jednoznačnou pozitivní vazbu mezi přeshraničními službami a růstem ekonomiky a zaměstnanosti**. Země s vyšším podílem přeshraničních služeb zaznamenaly mnohem výraznější zvýšení zaměstnanosti a HDP než země, které jsou na trhu s přeshraničními službami méně aktivní. Zejména růst zaměstnanosti je silně provázán s tím, kolik je v dané ekonomice pracovních míst závislých na přeshraničních službách. Pokud se podíl pracovních míst v oblasti přeshraničních služeb v určité zemi zvýší o 1 %, pak by se její celková zaměstnanost měla zvýšit o 0,013 %.

Pozitivní účinek přeshraničních služeb lze pozorovat v celé ekonomice, ale i v odvětvích služeb náročných z hlediska znalostí. V zemích s vyšším podílem pracovních míst náročných z hlediska znalostí, která jsou závislá na vývozu přeshraničních služeb, došlo k výraznějšímu nárůstu zaměstnanosti v odvětví služeb náročných z hlediska znalostí než v jiných zemích.

Statistická analýza přináší další důkazy toho, že existuje pozitivní vazba mezi podílem přeshraničních služeb v určité ekonomice a růstem této ekonomiky. Pokud by se podíl přeshraničních služeb snížil o 1 %, mohlo by dojít k poklesu celkového HDP v EU-28 zhruba o 8 miliard EUR. U tohoto účinku se nicméně vychází z předpokladu, že bude možné nahradit pracovní místa závislá na vývozu přeshraničních služeb domácí poptávkou po pracovnících, kteří momentálně pracují v odvětvích vyvážejících služby, a zachovat tudíž celkovou zaměstnanost na nezměněné úrovni. Vzhledem k tomu, že na vývozu přeshraničních služeb závisí celkem 10,9 milionu pracovníků, by měl přísnější regulační rámec pro vývoz přeshraničních služeb pravděpodobně mnohem větší hospodářské důsledky. V roce 2014 činila celková **přidaná hodnota závislá na vývozu přeshraničních služeb v EU-28 přibližně 625 miliard EUR**.

Vzhledem k tomu, že pozitivní účinek podílu přeshraničních služeb je patrný i při zachování zaměstnanosti na nezměněné úrovni, se lze domnívat, že pracovní místa v odvětvích, která vyvážejí své služby do zahraničí, mají zjevně výraznější pozitivní dopad na vnitrostátní HDP než průměrná pracovní místa v celkovém hospodářství.

Ve studii byla rovněž identifikována **pozitivní vazba mezi podílem přeshraničních služeb a ukazateli sociální soudržnosti**. V zemích s vyšším podílem přeshraničních služeb je v průměru méně osob ohroženo chudobou a sociálním vyloučením. S podílem pracovních míst závislých na vývozu přeshraničních služeb je pozitivně spjat také průměrný pocit štěstí a spokojenosti s vlastním životem. Zdá se tedy, že vyšší podíl pracovních míst závislých na přeshraničních službách **zvýšuje pocit štěstí průměrného jednotlivce v dané ekonomice**.

Vliv podílu pracovních míst závislých na přeshraničních službách na sociální soudržnost je sice významný, v absolutních číslech je však spíše nepatrný. V případě 1% zvýšení podílu přeshraničních služeb vzroste „index spokojenosti“ měřený na stupnici od 1 do 4 bodů o 0,0086 bodu. Avšak vzhledem k tomu, že z dříve shromážděných výsledků je patrné, že přeshraniční služby jsou významným faktorem zvyšujícím celkovou zaměstnanost, je nutné zohlednit při posuzování hodnoty přeshraničních služeb pro sociální soudržnost pozitivní účinky vytváření pracovních míst a jistoty zaměstnání.

Z toho plyne, že lze pozorovat jednoznačnou pozitivní vazbu mezi vývozem přeshraničních služeb na jedné straně a sociální soudržností, hospodářským růstem a zejména růstem zaměstnanosti na straně druhé. Vytváření přeshraničních hodnotových řetězců v odvětvích služeb lze tudíž označit za **významnou hybnou sílu evropské ekonomiky**.

Důležitým faktorem pro společnost v EU je harmonizace dobrých životních podmínek v rámci EU. Má-li jednotný evropský trh se službami tento cíl podpořit, musí být koncipován tak, aby mezi jednotlivými zeměmi nepanovaly příliš velké rozdíly. Příliš přísné předpisy upravující možnost poskytování přeshraničních služeb by však mohly mít na harmonizaci životních podmínek v členských státech kontraproduktivní dopad, protože by omezily růst ekonomiky a zaměstnanosti.

Je sice nezbytné, aby regulační rámec pracovníkům v oblasti přeshraničních služeb zaručil jejich práva a pracovní podmínky, je však třeba se vyhnout nadměrné regulaci, která poskytování přeshraničních služeb podstatně ztěžuje. Z údajů, které jsou v této studii použity, vyplývá, že míra závislosti na přeshraničních službách se u jednotlivých hospodářských odvětví liší, a pravidla pro vývoz služeb v EU tudíž mohou mít na jednotlivé hospodářské činnosti různý dopad. Účinná regulace přeshraničních služeb by měla tyto rozdíly vzít v potaz. Pokud by byla **pravidla uplatňována pouze v těch odvětvích služeb, v nichž je odpovídající regulace potřebná**, mohlo by to jednotný trh do značné míry zefektivnit.